

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 н. месечно. — Преплата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примио да разашље овај лист.

СТАРИ ГЛУМАЦ.

(Наставак.)

Та, је ли свет полудио, или сам ја изгубио памет? Зар нема више ни једног циглог паметног човека? Сваки ме исмева, вара, разговара са мном заједљивим речима. Јеси ли ти то, Корнилију, или је каква зловна вештица узела твоје обличје, да ме доводи у искушење? Говори, реци ми све, хоћу све да знам! Дакле ја да идем да гостујем, а ти хоћеш овде — да сабираш благо? Сабирај само, сабирај, да бисмо могли славити сјајну, величаствену, бурну свадбу, те да бар не допре поругљиви подсмех твојих обожавалица до наше младеначке одаје! Сабирај само благо, да узмогнемо одгојити нашу децу, али добро запамти, да ћу им свима заврнути шије, ако не буду налик на мене! Ја да идем да гостујем, а ти да останеш овде сама — тако, тако! О, да нежна, невина девојчета!

Корнилија се није ни мало поплашила од тих речи. Она ми је са свим мирно гледила намрштено чело.

„Давиде, ти си болестан!“ — рече она.

„Па дај мелема мојој бољетици, утеш ме!“ Корнилија зазвони и заповеди собарици, да до сутра све буде спремно за пут. За тим ми рече:

„Кад дођемо у прву варош, приступићемо олтару, па ћемо се венчати!“

„Клети се, лагати, хулити — то је све једно. Жено ти лажеш! Ништа ти не верујем, јер злоба и завист, ма да претерују, говоре ипак истину, а и клевета није никад без икаква основа. Само ми се ваља осведочити, уверити. Радије ћу себи ударити жиг срамоте на чело, него што ћу се дати вући за нос, и волим бити слеп, него да — ма и у сну само — морам са каквог злудог лица читати: „Јадни Давиде, ти сад уживаш

у ономе, што је другоме већ пре тебе било досадно. Теби су остали пабирци после бербе!“ Разумеш ли ме, жено? Моли се богу, али те ни сам бог не ће сачувати!“

На улици сам се сусрео са црним шаптачем.

„Добро што сам те нашао, Давиде. Данас ће се приказивати „Отело.“ Ево ти доносим улогу — једва ти је једном опет пала у део знатнија улога!“

„Отела“ ћу приказивати! — Добро, врло добро! Играћу га. Ту сам улогу добро проучио. Данас ми немој шаптати, јеси л' ме разумео? Знам „Отела“ на памет, од речи до речи. — Зар је мени суђено, да ме држе за луду и да ме вуку за нос? Али — потећи ће крв! — Подераћу те на комадиће! — Мене вући за нос — мене — о!“

„Хтео сам ти рећи још нешто —“

„Ваљда ми се и ти већ смејеш? Јеси ли и ти већ постао уљом? Шта?“

„Што булазниш којешта? Хтео сам ти о Корнилији —“

„Корнилија ће остати овде, а ја идем да гостујем — заслужићемо новаца, па ћемо се венчати!“

„Та знам ја, знам ја, за што ти је смањена плата, за што ти се не дају боље улоге као пре, за што ти више не тапшу. — Све ја знам!“ — повиче црни шаптач.

„Ти то знаш? Говори, кажи ми, ко љуби Корнилију? Осведочи ме, докажи ми!“

„Гроф и управитељ сплеткаре против тебе, а и публика је увучена у те сплетке. Млади људи не радо гледе, да прва љубавница има глумца за љубазника, па хоће да вас раставе једно од другога.“

„Гроф — публика —“

(Наставиће се)

ЕРНЕСТО РОСИ.

(Наставак.)

Приказом комада „La morte civile“ развио је Роси најграндиознију реторику. Глас му је чисто сликао радњу. Причање његово о мукама у тамници, па о томе како се ослободио, било је тако живо и заносљиво, да је при завршетку грмило позориште од плескања занесених и потресених слушалаца.

Ко може да опише бајне гласе нежнога разговора му са љубом, коју види након петнаест година растанка! Роси израђује све улоге своје тако пажљиво, да је у напред одвојио сваки нагласак, сваки покрет, па ипак се сваки моменат слива тако дивно један у други, као оно талас, кад ниже прстенове по глаткој површини воде.

У тој улози приказао се Роси, више него и у којој другој, да је пластичар. Само талијански

народ, који је из нова родио пластичке уметности, може да има оваке уметнике, који у сваком крету изражавају чисте линије пластике, а кретање им није отуда мање живо.

Да фотограф сними овог росијевог „Корада“ у педесет различитих положаја, слике би те саме, без речи, јасно и разговетно испричале сву радњу.

Нек приговара Росију ко шта хоће, његовој заносљивој техници, хармонији му у замисли и извађању нема пара.

Сваки мишић на руци, на мишици, на лицу, на грудима му ради сугласно, говори својим језиком, а израз тај слаже се са живом речи, слива се с њоме у једну хармонију, као што се сливају различити гласови оркестра.

(Свршиће се.)

И И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Војнички бегунац.“ Позоришна игра у 3 чина, с песмама, од Е. Сиглигетије, посрбио Рада Стратимировића.)

Ова стара, али за то ипак радо гледана позоришна игра приказана је 21. јануара о. г. Да није своју привлачну силу још никако изгубила, најбољи је доказ, што се публика у приличном броју стекла била и више регије у позоршћу са свим испунила. Чисто те је подузимала нека добра воља, кад си видно, како се тај шаровити свет уме од срца смејати. Тако слатко могу се смејати само људи, који су голубије нарави и безазлена срца. Таква је публика најблагодарица за глумце, који и нехотице добијају све то већу вољу на игру, кад виде, да им свака реч, као оно добро семе, пада у плодну земљу, која ће донети ваљан плод.

О самој представи имамо толико да прибележимо, да је ишла врло добро, да је сваки од наших глумаца уложио своју најбољу снагу, само да представа испадне што боље и да су и песме тако добро отпеване, да су г. Ружић и г. Добриновић на бурно захтевање захвалне публике морали поновити песму „Скини с плећа пушку шару,“ а то исто морала је учинити и гђа Љубица Зорићева, која је као ћајцијски шерг врло лепо отпевала песму, којом нуди на продају своје ћаје.

II.

(„Злочинчева марама.“ Позоришна игра у 4 радње, с песмама, написао Љ. Абоњи, за српску позорицу прерадио Ј. М. Шимић.) Приказана први пут у недељу 28. јан. о. г.

Већ смо једаред на овом месту подигли свој глас у хатар укуса, естетике, истине и правде, говорећи о злоупотреби гдекојих писаца, који силом хоће да у туђу ствар уметну и „свога масла.“ На тај начин престаје ориџинал да прелази као такви у имаовину других народа, већ се из

њег истеше неко књижевно чудовиште, које нам љутину натерује на лице, из њег постаје позоришна карикатура, не-смисао, од ког се најзад и гадимо. То су тако зване „прераде.“ Како би н. пр. било нама, кад бисмо на којој немачкој позорници видели Краљевића Марка, прерађена у немачког Михла; српску вилу, прерађену у келнерку; цара Лазара као тиха кнеза нитомих виртембершких Шваба! Тако исто мора бити и Сарду-у, кад види, да су му Французи постали: ићи, вићи; и Абоњији, кад гледи свог класичног бећара као пастирче с естетично-модерним именом: Бранко.

То је злоупотреба, то је грех, то је корупција, коју ваља угушити још у клици, пре него што би отела маха код нас. Шта више, ми чисто замерамо, што се примају такве глуме, или, кад се већ приме, зашто се не прераде опет назад, да као чист и ноштен превод угледају света — као што је то једаред управа учинила од „Цврчка у мравињаку.“

„А betyár kendője“ права је мађарска глума. Особе су типови, вађени из средине најживљег и најпунијег мађарског живота, где бије мађарско било у најжешћој ватри, где се налазе још по гдекоји усамљени ориџинали негдашњих европских страшила. Мађарски коњушар, мађарска крчма, мађарска цура, мађарска жена — тако су сјајно, с таквим апсолутним убеђењем и специфичном ориџиналношћу изнесене пред свет, да је заиста грехота кварити такво класично плетиво.

За бољу потврду наше тврдње навешћемо голу гатку „Злочинчева марама.“ Бранко Ђуричић, разудан и силан чикош, бацио је око на Соку, на кћер крчмара Боже. Које са своје стране, које гоњен од Соке, учини грозно дело: обеси своју верну и ваљану жену Јелку, да би са Соком

слободније могао животарити, и то је обеси марамом, коју је добио од своје љубавнице. Али сретан удес хтеде, да се марама откине. Јелка се спасе и добегне у оближњу варош, те ступи у службу Величковићке, где се синовац Величковићкин, Андрија, загледа у њу. Породица, где Јелка нађе прибежишта, увиди, да је она ваљана, те реши, да је даде Андрији за жену. Јелка не могавши тога дочекати, хтеде да одбегне. Међутим је Бранко, гоњен од гриже савести, од прекога матере своје све већма падао у злочин и заблуду, док се, наведен од Соке, не реши, да похара Величковићку. Ту се сукоби са својом женом, чијом помоћи и одбегне, пошто га беху ухватили. Судски органи, не нашавши Бранка, ухвате Јелку, држећи, да је с њим у договору и одведу је у асп. Бранко то дочује, јави се суду, те избави Јелку, која — пошто се Бранко био убио — своју руку пружи Андрији.

Наравно, да је та глума пуна и лепих и грозних момената, који глумчеве силе напрежу до врхунца Разумданост, бећаризам, самовољство, бујна снага, смелост и злочин славе своје оргије — кроз сваку реч провирују „а puszta guetmekéi.“ С друге стране се протеже питама грађанска нарав, да нас ипак мало ублажи. Штета, превелика штета, што нам лош укус једног човека поквари потпуно уживање.

Глумци су учинили бар то добро, што су се маскирали „по мађарски.“ Г. С. Рајковић (Бранко) као „betvár“ беше заиста грозно-диван. Бећ његов облик и глас оспособљавају га за улогу ту, а уметничка приказа, која се у 2. чину, у појави с матером, подиже до врхунца, заслужује свако признање. Каково ли не беше фино ниансирање у борби са савешћу, у малаксаном нитковлуку пред матером! На у 1. чину, кад се трудио, да заблудује себе које вином, које певањем своје цуре, те да се огресе и помисла на ужасан злочин, који почини пре неколико тренутака!

Гђа С. Максимовићка (Јелка) беше добра и у говору и у кретању. Свој је двострук задатак ваљано приказала. Ту морамо приметити, да нам се свршетак пишчеве веома чудним чини. „Јелка“ пада, после врло кратке борбе, у наручје „Андрији“, пет минута после самоубијства мужа свога. — То је, по досадањем карактеру њеном, велика погрешка. Писац би чисто — тога тренутка ради — морао створити нов чин, да бар има одушке у времену.

Гђа Д. Ружићка, (Стана Ђуричићка) у 2. чину, у великој појави са сином Бранком, беше изврсна. То постепено растење њених осећаја од незадовољства до потпуна уверења о ужасној истини, на најзад очајан повратак — беше у свакој нитици изучено и добро промишљено, с тога и мајсторски приказано дело.

Гђа Л. Зорићева (Сока) (на хартији беше гђа Л. Хаџићева) отпевала је лепо и приказала је добро своју улогу. Глас је њен гибок и прикладан, особито у вишим слојевима, а и модулација беше сходна. И ту нам се опет намеће пређашња ствар: другчије песме морају извирати из уста крчмареве ћерке, која љуби убицу, са свим другчије, него оне слабе песмице, које се чују при каквој питамој моби из уста обичне дилбер-швалерке. — Прерађач је мислио, да је доста, ако стрпа ма какву песму, па ма се то и не слагало с околностима у глуми.

За г. Добриновића (Пера) већ рекосмо, да је то глумац ванредна дара. То није прости лакрдијаш, то је комичар, у ког је и нога и парок, и око и глас у хармонији; код

њего допуњује један део други, те излази на позорницу као проучена и складна целина.

Гђа Ј. Поповићева (Величковићка) задовољила нас је у пуној мери. Наиме је у гласу добро појентовала благу нарав, која лежи у њеној улози.

Г. Лукић (Андрија) учинио је из своје улоге што беше могуће. Делокруг му беше сувише узан, али он својски остаде у тесноме оквиру свом.

И сад, при завршетку, нек још која реч падне у хагар гледишта нам. Кад се већ за преводе плаћа (5 ф. од чина), онда би сама управа требала да избере по коју глуму, те да је преда својим људма, да је преведу, а у другом случају, да је и не прими. Истина, кад се појединцима остави слободан избор, множи се и број нових глума, јер сваки ради на послетку радије добровољно него приморано, али управни стоји до слободне воље такве „прерађене“ глуме просто — не примити.

К. Р.

* (Ред позоришних представа за месец фебруар о. г.) У петак 2. фебруара: „Звонар богородичине прџве.“ Романтична драма у 5 чинова, написала Шарлота Вирхифајферова, с немачког превео Јован Ђорђевић. — У недељу 4. фебруара: „Граничари.“ Позоришна игра у 3 чина, с певањем, написао Ј. Фрајденрајх, за српску позорницу удесио А. Хаџић. — У уторак 6. фебруара: „Ловудска сиротица.“ Позоришна игра у 2 раздела а 4 чина, написала Ш. Вирхифајферова, превео А. Мандровић. — У четвртак 8. фебруара по други пут: „Дипломата старе школе.“ Шалива игра у 3 чина, написао Хуго Милер, превео Бранко Мушички. — У среду 14. фебруара први пут: „Наши робови.“ Позоришна игра у 5 чинова, написао Сахер-Мазох, превео Сава Петровић. — У четвртак 15. фебруара: „Максим Црнојевић.“ Трагедија у 5 чинова, написао др. Лаза Костић, за српску позорницу удесио А. Хаџић. — У суботу 17. фебруара први пут: „Лала.“ Шалива игра у 3. чина, написао Е. Сиглигети, за српску позорницу прерадио Јустин М. Шимић. — У недељу 18. фебруара с новом поделом улога први пут: „Потурица.“ Драма у 4 чина, од Ивана Кукучевића Сакцинског. — У понедеоник 19. фебруара у прославу успомене на Косту Трифковића: „Љубавно писмо.“ Шалива игра у 1. чину, од Косте Трифковића. — За тим: „Мила.“ Шала у 1. чину, од Косте Трифковића. — После тога: „Школски надзорник.“ Шалива игра у 1. чину, од Косте Трифковића. — На послетку: „Пола вина пола воде.“ Шалива игра у 1. чину, од Косте Трифковића. — У четвртак 22. фебруара: „Љубав није шала.“ Шала у 1. чину, по туђој мисли написао А. Хаџић. — За тим: „Доктор Робин.“ Шалива игра у 1. чину, написао Премареј, превео Јован Ђорђевић. — У суботу 24. фебруара први пут: „Дружина.“ Шалива игра у 5 чинова, написао Е. Скриб, превео Драгутин Јовановић. — У недељу 25. фебруара с новом поделом улога први пут: „Вампир и чизмар.“ Позоришна игра у 3 чина, с певањем, од Ј. Сигетије, за српску позорницу прерадио Ј. Ђорђевић. — У уторак 27. фебруара: „Дон Цезар од Базана.“ Драма у 5 чинова, написао Диманоар, превео Н. — За мена: „Кин“, „Ђаволови записници“, „Париски колотер“, „Мамица“, „Социјалне демократе“

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

20. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 13.

У НОВОМЕ САДУ У ПЕТАК 2. ФЕБРУАРА 1879.

ЗВОНАР БОГОРОДИЧИНЕ ЦРКВЕ.

Романтична драма у 5 чинова са предигром. По Виктор Иговом роману: „Nôtre-Dame de Paris“ прерадила Шарлота Бирх-Пфајферова, с немачког превео Јован Ђорђевић.

ОСОБЕ У ПРЕДИГРИ:

Жервеза	. . . . .	Д. Ружићка.	Николет, маделино дете	* * *
Мадлена	} сељанке из Епернеја	Б. Хаџићева.	Понс, сеоски кмет	* Јовановић.
Фаншета		Л. Хаџићева.	Цигански арамбаши	Марковић.
Нинета		Љ. Зорићева.	Његова жена	Ј. Поповићева.
Флерета, жервезино дете		М. Максимовићева.	Сељаци, сељанке, цигани, деца, медвед.	

Збива се у Епернеју у Француској око г. 1470.

ОСОБЕ У ДРАМИ:

Клод Фрело, архиђакон богородичине цркве у Паризу	. . . . .	Ружић.
Квзимодо, звонар богородичине цркве	. . . . .	Рајчевић.
Феб од Шатопера, млад племић	. . . . .	Лукић.
Стотиник краљевих најамника	. . . . .	Добриновић.
Пијер Гренгоар	} ђаци	Рајчевић.
Жан Флетри		Поповић.
Ударда	. . . . .	Ј. Поповићева.
Пено, циганин	. . . . .	Ћирић.
Кроло, циганин	. . . . .	Марковић.
Судија	. . . . .	Рајчевић.
Наредник краљевске страже	. . . . .	Поповић.
Жервеза	. . . . .	Д. Ружићка.
Мадлена	. . . . .	Б. Хаџићева.
Ренарда, трговкиња	. . . . .	Л. Хаџићева.
Махијета, жена рођака	. . . . .	Љ. Зорићева.
Есмералда	. . . . .	С. Максимовићка.

Свештеници, војници, четници, судије, ђаци, цигани, просјаци, лупежи, грађани, народ. — Збива се у Паризу око г. 1482., на 12 година после предигре.

У недељу 4. фебруара: „Граничари“. Позоришна игра у 3 чина, с певањем, од Ј. Фрајденрајха, за српску позорницу удесио А. Хаџић, музика од А. Максимовића.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.